

Koumbi Saleh

Timbuktu

Gao

MALI EMPIRE

Jenne

Niger River

MANSA KANKAN MUSA DÜNYANIN ƏN VARLI ADAMI

şimalda duz torpaqlarına gedən ticarət yolu marşrutuna tamamilə hakim idi. Musanın iqtidarlığı zamanında qızıl-duz ticarəti Sahara səhrası ortasında Timbuktuda

mərkəzləşirdi. Şəhər bolluq-bərəkət içindəydi (Trans-Sahara ticarət marşrutuna girmiş bir çox qəsəbə kimi). Bu isə geniş miqyasda qızıl ticarəti duz, fil dişi və qulların sayəsində idi.

Musa Mansa, Malinin təsirini Timbuktu şəhəri daxil olmaqla bir çox torpağı imperatorluğunun nəzarəti altına salaraq və Qərbi Sudanın böyük bir hissəsini tək sistemli ticarət və hüququ altına alaraq Afrika boyunca genişləndirdi. Bu, güc və cəsarət tələb edən bir şeydi və bu, Musa Mansanı Afrika tarixində ən böyük və zəngin dövlət adamlarından birinə çevirdi. Mansanın qoruması altında Timbuktu

Mansa Kankan Musa XIV əsrdə Mali İmperatorluğunun yüksəliş dövründə imperator olmuşdur. O, ölkəni 1312-ci ildən 1337-ci ilə qədər idarə etmişdir. Musa 1324-cü ildə həcc üçün Məkkəni ziyarəti etmiş və İslami alim kimi tanınmışdır. Musa Mansa 1312-ci ildə Mali krallığının ən güclüsü olaraq taxta çıxdı. Özü dindar və səmimi bir müsəlman olduğu üçün İslamın təsirini yaymaq üçün imperatorluğunda görkəmli məscidlər inşa etdirdi. Mansa Musa böyük bir güc sahibi olduqda Mali İmperatorluğu hələ də cənubda qızıl ölkəsinə gedən və

Musa Mansa, Abu-İshak İbrahim-es-Sahelinə Timbuktuda Ulu Məscid (Djingareyber Məscidi) və özünün krallıq sarayını inşa etməsi üçün tapşırıq vermişdir. Djingareyber Məscidi bu gün də qalmaqdadır.

şəhəri zənginlikdə böyüdü və ən gözəl şairlərin, elm adamlarının, Afrika və Orta Şərqi sənəçilərinin toplandığı bir yer halına gəldi.

1324-cü ildə həacı olması ilə Musa Mansa Mali İmperatorluğunu İslam dünyasının diqqətinə gətirdi. Musa Mansa 60.000 kasıba paylamaq üçün 80 dəvənin daşdığı 2 tondan çox qızıl daxil olan bir karvanın başında Qahirəyə çatdı. Karvanı 12.000 qul müşayət edirdi və saf qızılı 500 nəfər daşıyırdı. Musa Mansa Misirdə bir çox qızılı hədiyyə olaraq xərclədi. Beləcə altının dəyəri düşdü və uzun illər əvvəlki dəyərini qazana bilmədi.

Qahirədə sultan onu böyük bir hörmətlə qarşıladı və həacı kimi qəbul etdi. Mali XIV əsrdə çox məşhurlaşdı və Avropalı xəritəçilərin diqqətini çəkməyə başladı. 1375-ci ildə hazırlanan bir xəritədə Musa Mansa Qərbi Afrikanın ortasında taxtda oturub əlində qızıl bir külçə tutarkən göstərildi.

Müqəddəs şəhərlərdən Məkkəni və Mədinəni ziyarət edəndən sonra Musa, kral-

lığı içində böyük məscidlər, kitabxanalar və mədrəsələr (İslam universiteti) inşa etdirdi. Bir çox ərəb elm adamlarının (şair və memar Abu-İshak İbrahim-es-Saheli), islam alimlərinin özü ilə Timbuktu şəhərinə gəlməsinə yardım etdi.

Mansa Musa daima elmin inkişafına və islamın yayılmasına cəsarətləndirmişdir. Hökmdarlığının ilk illərində sudanlı tələbələri Fas Universitetində təhsil almaları üçün göndərmişdir. O, Abu-İshak İbrahim-es-Sahelinə Timbuktuda Ulu Məscid (Djingareyber Məscidi) və özünün krallıq sarayını inşa etməsi üçün tapşırıq vermişdir. Djingareyber Məscidi bu gün də qalmaqdadır.

Musanın hökmdarlığı dövründə Timbuktu, bir ticarət mərkəzi olaraq zənginləşdi.

Musanın ölümü ilə bağlı bir qeyd mövcud deyil. Buna baxmayaraq, 1330-cu illərdə öldüyünə inanılır.

Araşdırmalara görə, Mansa Musa dünyada yaşamış ən varlıq adam hesab olunur.

Ülkər Mirzəyeva